

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет фізичної культури
Кафедра теорії і методики фізичного виховання

Дипломна робота (проєкт)
магістра

з теми: «ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІЗИЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ШКОЛЯРІВ 10-11 КЛАСІВ»

Виконав: студент 2 курсу, групи ФК1-М20
спеціальності 014 Середня освіта (Фізична культура)
Горенич Владислав Олегович
Керівник: Мисів В.М., кандидат наук з фізичного
виховання та спорту, доцент
Рецензент: Зданюк В.В., кандидат педагогічних наук,
доцент

Кам'янець-Подільський – 2021 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ШКОЛЯРІВ	8
1.1 Контроль, як важлива складова ефективного управління процесом фізичної підготовки школярів	15
1.2 Критерії та перспективні напрями диференційованого фізичного виховання школярів	17
РОЗДІЛ 2 МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	30
2.1 Методи дослідження	30
2.2 Організація дослідження	32
РОЗДІЛ 3 ОБГРУНТУВАННЯ НЕОБХІДНОСТІ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ОЦІНЮВАННЯ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ УЧНІВ СТАРШИХ КЛАСІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНОЇ ОСВІТИ	33
3.1 Рівень фізичної підготовленості і фізичного розвитку школярів	33
3.2 Взаємозв'язки між показниками фізичного розвитку та фізичної підготовленості учнів старших класів	40
3.3 Ставлення учнів 10-11 класів і вчителів фізичної культури до нормативів фізичної підготовленості	49
ВИСНОВКИ.....	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

- ЗВО – заклади вищої освіти;
- ЗЗСО – заклади загальної середньої освіти;
- КГ – контрольна група;
- КПНУ – Кам’янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка;
- ОГ – основна група
- ФП – фізична підготовленість

ВСТУП

Актуальність теми. Фізичне виховання населення України, особливо молодого покоління, має велике значення як для оздоровлення та підвищення функціональних можливостей організму, так і для створення «бази рухів» та виховання морально-вольових якостей. Однією із важливих складових цього процесу є рівень фізичної підготовленості людини, котрий тісно пов'язаний з рівнем функціонування систем організму, станом здоров'я та інтегративним показником фізичної активності людини [1, 32, 41].

На думку [61, 86] нормативи фізичної підготовленості учнів відіграють важливу роль у вирішенні освітніх, виховних та оздоровчих завдань фізичного виховання.

Нормативи фізичної підготовленості повинні сприяти розвитку фізичних якостей школярів; інформувати про вихідний рівень розвитку їхніх фізичних якостей, про вихідний рівень їхнього здоров'я; формувати в школярів уміння та навички контролю й самоконтролю для визначення рівня своєї фізичної підготовленості; стимулювати і мотивувати школярів до подальшого підвищення фізичної підготовленості. Нормативи рівня фізичної підготовленості є одним із важливих стимулів мотивування дітей до занять фізичною культурою. Від їх відповідності значною мірою залежить їхнє ставлення до занять, прагнення до фізичного вдосконалення [20]. Занижені, або завищені для кожного конкретного учня нормативи не сприяють цьому.

На жаль, у чинній програмі з «Фізичної культури» для учнів 10–11 класів, на наш погляд, без належного обґрунтування змінено переважну кількість нормативних показників рівня фізичної підготовленості учнів у бік їх зменшення порівняно з попередніми програмами [54]. Науковці [51, 62] справедливо стверджують, що сучасні нормативи з фізичної культури не відповідають функціональним і руховим можливостям дітей та молоді. Це не сприяє виконанню

нормативами своїх функцій, перешкоджає розв'язанню завдань фізичного виховання і навіть створює загрозу безпеці здоров'я учнів [16, 17].

Зміна соціально-економічних та інших умов, акцентування уваги на диференційованому підході у навчанні й вихованні учнів у школах України, практичний досвід свідчать про потребу внесення змін і доповнень до системи тестів і нормативів фізичної підготовленості.

У зв'язку з цим, Колегія Міністерства освіти і науки України ухвалила «привести зміст навчальних програм з фізичної культури, контрольні нормативи до них у відповідність до вікових, індивідуальних закономірностей формування та розвитку дитини з урахуванням позитивного світового досвіду» (рішення колегії МОН України від 11 листопада 2008 р., протокол № 13/ 1-2; 10 11/1, п. 4). [144]

Невелику кількість досліджень присвячено оптимізації та інтенсифікації навчально-виховного процесу фізичного виховання шляхом розвитку рухових якостей школярів [45]. Дослідників [73] дедалі більше цікавлять кількісні та якісні характеристики результату занять фізичними вправами з урахуванням індивідуальних особливостей учнів.

На сьогодні недостатньо ґрунтовних наукових даних щодо визначення ступеня впливу показників фізичного розвитку на результати складання тестів фізичної підготовленості сучасними школярами старших класів. Не з'ясовано, якою мірою показники фізичного розвитку впливають на результати складання нормативів фізичної підготовленості. У дослідженнях фахівців [11, 35] започатковано пошук критеріїв, які важливо враховувати. Проте відомості спеціальної літератури часто суперечливі.

З'ясування оптимального набору морфологічних ознак, які найбільшою мірою характеризують рухові здібності старшокласників, є необхідним, позаяк дасть змогу обґрунтувати й розробити диференційовані критерії оцінювання успішності навчання учнів. Побудова навчальних програм з фізичної культури і диференційованих нормативів фізичної підготовленості з урахуванням рівня розвитку показників фізичного розвитку старшокласників дасть змогу

індивідуалізувати процес фізичного виховання, що сприятиме ефективнішому навчанню й оздоровленню школярів.

Таким чином, диференціація критеріїв оцінювання рівня фізичної підготовленості школярів є актуальним аспектом удосконалення процесу фізичного виховання.

Об'єкт дослідження – система оцінювання фізичної підготовленості школярів.

Предмет дослідження – критерії диференціації оцінювання рівня фізичної підготовленості школярів 10–11 класів.

Мета дослідження – удосконалити систему оцінювання фізичної підготовленості школярів 10–11 класів для індивідуалізації процесу фізичного виховання.

Завдання дослідження:

1. Визначити напрями удосконалення оцінювання фізичної підготовленості школярів.
2. Установити критерії диференційованого оцінювання фізичної підготовленості школярів 10–11 класів.
3. Обґрунтувати нормативи диференційованого оцінювання рівня фізичної підготовленості школярів 10–11 класів.
4. Скласти диференційовані програми фізичного виховання для школярів 10–11 класів з урахуванням показників фізичного розвитку та перевірити їх ефективність.

Практичне значення роботи:

- поліпшення ставлення школярів до фізичної культури та тестування рівня їхньої фізичної підготовленості, суттєве зниження рівня ситуативної тривожності та підвищення мотивованості до занять з фізичного виховання під впливом запропонованої системи диференційованого оцінювання фізичної підготовленості школярів з урахуванням рівня фізичного розвитку;

- підвищення рівня фізичної підготовленості в процесі самостійних занять та уроків фізичної культури у результаті впровадження комп'ютерної програми з

диференційованою програмою занять на підставі результатів індивідуального та масового оцінювання рівня фізичної підготовленості учнів старших класів з урахуванням їхніх показників фізичного розвитку.

Отримані наукові результати можуть бути використані в процесі викладання предмета «Фізична культура» учням 10–11 класів, скерованих за станом здоров'я до основної медичної групи, шляхом внесення у чинну програму змін критеріїв оцінювання рівня фізичної підготовленості.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дипломної роботи магістра обговорювались на звітній науковій конференції студентів, магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (м. Кам'янець-Подільський 05-06 жовтня 2021 року).

Публікації. Результати дослідження за темою кваліфікаційної (дипломної) роботи магістра висвітлені в одній науковій публікації.

Структура та обсяг дипломної роботи магістра. Роботу викладено на 74 сторінках, з яких 66 основного тексту, вона містить 7 рисунків та 5 таблиць. Дипломна робота складається з переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків та зі списку 81 використаного літературного джерела.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз науково-методичної літератури дозволив встановити, що одним із оптимальних варіантів удосконалення оцінювання фізичної підготовленості школярів 10–11 класів є показники фізичного розвитку, врахування яких сприяє підвищенню рівня соматичного і психічного здоров'я школярів, позитивно позначається на ставленні молоді до фізичного виховання, оптимізує рухову активність і формує прагнення до фізичного самоудосконалення. З'ясовано, що існує взаємозв'язок між показниками фізичного розвитку і фізичної підготовленості в старшому шкільному віці. Попри це, до сьогодні чинною програмою з фізичної культури не передбачено диференціації в оцінюванні фізичної підготовленості старшокласників. Тому необхідно узгодити зміст контрольних нормативів навчальних програм з фізичної культури у відповідність до вікових, індивідуальних закономірностей формування та розвитку школярів.

2. Необхідність урахування показників фізичного розвитку при визначенні рівня фізичної підготовленості обґрунтовано низкою встановлених нами фактів:

- за показниками фізичного розвитку суттєва кількість учнів старшого шкільного віку (за показниками довжини тіла, відносної маси тіла й обводу грудної клітки – до 25,3%, за показниками маси тіла – 42,2%) відрізняється від норми;

- учителі фізичної культури (89%, $p < 0,001$) спостерігають погіршення рівня загальної фізичної підготовленості старшокласників упродовж останніх 5 років, проте (80%, $p < 0,001$) не рекомендують відмовлятися від прийому нормативів фізичної підготовленості, навіть радять ввести нормативи для школярів підготовчої медичної групи (85%, $p < 0,001$);

- окремі нормативи фізичної підготовленості для дітей старшого шкільного віку (у бігу на витривалість 25–27%, $p < 0,001$; на 100 метрів, $p < 0,001$; стрибках у довжину з місця, 15–21%, $p < 0,01$) учителі вважають невиправдано завищеними;

- за більшістю навчальних нормативів фізичної підготовленості, передбачених сучасною програмою з фізичної культури, у рівнях навчальних досягнень школярів порушено закон нормального розподілу;

- орієнтовні навчальні нормативи не в повній мірі (на 60–70%) виконують інформативні функції про рівень фізичної підготовленості і здоров'я, як для дітей так і для батьків, що не дає можливості самостійно контролювати рівень фізичної підготовленості і здоров'я (60%);

- одним із можливих варіантів удосконалення нормативів фізичної підготовленості школярів на уроках фізичної культури вчителі (67%, $p < 0,001$) називають упровадження диференційованого підходу та перегляд нормативів фізичної підготовленості з урахуванням антропометричних даних дітей;

- після уроків фізичної культури, на яких проводилося тестування фізичної підготовленості за нормативами без урахування тотальних показників фізичного розвитку, у школярів спостерігається недостатній рівень мотивованості на успіх у діяльності ($115,34 \pm 33,19 - 124,00 \pm 34,13$ у.о.), високий рівень ситуативної тривожності ($49,38 \pm 10,07 - 50,94 \pm 8,96$ у.о.), нижчі від норми середні значення самопочуття, активності, настрою ($47,59 \pm 9,35 - 49,73 \pm 7,89$ у.о.).

3. В ході досліджень визначено, що найбільш значущими показниками фізичного розвитку за ступенем впливу на рівень фізичної підготовленості школярів старших класів є довжина тіла, обвід грудної клітки та відносна маса тіла (body mass index). Встановлено, що обвід грудної клітки свідчить про середній ступінь парціального кореляційного впливу ($r_{xy-z} = 0,632$, $p < 0,001$ і $r_{xy-z} = 0,650$, $p < 0,001$ відповідно) на результати стрибка у довжину з місця без урахування довжини тіла і маси тіла. Величини обводу грудної клітки без урахування довжини тіла й маси тіла ($r_{xy-z} = 0,499$, $p < 0,001$ і $r_{xy-z} = 0,485$, $p < 0,001$ відповідно) позитивно слабо (проте наближаючись до середньої тісноти) впливають на результати підтягування на перекладині у висі. Факторний аналіз

підтвердив друге за вагомістю значення показників фізичного розвитку у школярів старших класів. Даний чинник факторних матриць старшокласників (18,54% загальної дисперсії у дівчат і 18,94% – у хлопців) об'єднував показники

довжини, маси тіла та обводу грудної клітки, обґрунтовує важливість урахування вказаних показників фізичного розвитку у якості критеріїв диференційованого оцінювання фізичної підготовленості школярів 10–11 класів.

4. Для школярів з різними рівнями фізичного розвитку розроблено орієнтовні навчальні нормативи фізичної підготовленості, диференційовані з урахуванням показників фізичного розвитку школярів у таких тестових вправах, як біг на 30 м, нахил уперед, човниковий біг 4Ч9 метрів, стрибок у довжину з місця і підтягування на перекладині (хлопці у висі на перекладині, дівчата у висі на низькій перекладині). З метою полегшення праці вчителя фізичної культури над з'ясуванням рівнів фізичного розвитку, фізичної підготовленості і плануванні занять учнів, розроблено комп'ютерну програму.

Запропонована система диференційованого оцінювання фізичної підготовленості школярів з урахуванням рівня фізичного розвитку є продуктивною у підвищенні ефективності дій учителя, зокрема у розвитку фізичних якостей школярів (95%), формуванні умінь та навичок контролю та самоконтролю учнів (94%), інформування школярів про вихідний рівень їхнього здоров'я (93%), стимулювання та мотивування школярів до подальшого підвищення своєї фізичної підготовленості (92%) і визначення раціонального змісту навчального матеріалу для планування відповідних навантажень (93%) та може бути застосованою в навчальному процесі з фізичної культури в загальноосвітніх навчальних закладах.

Застосування диференційованих нормативів фізичної підготовленості сприяє позитивним змінам у психоемоційному стані учнів старших класів: збільшилася (на 10% у дівчат і на 4% у хлопців) кількість школярів з сильною мотивованістю на досягнення успіху в діяльності; суттєво (на 42%) зросла кількість школярів з високим рівнем самопочуття; зменшилася кількість школярів з низьким рівнем активності (на 21%) за рахунок зростання кількості школярів з середнім (на 12%) і

високим (на 7%) рівнями; суттєво (на 36%) зросла кількість старшокласників, які оцінювали рівень власного настрою як високий; рівень особистісного рівня тривожності школярів в умовах педагогічного експерименту не змінився; проте кількість учнів з високим рівнем ситуативної тривожності значно зменшилася (на 28%).

5. Диференційована програма фізичного виховання школярів 10–11 класів з урахуванням показників фізичного розвитку, розроблена нами, містила засоби, спрямовані на розвиток провідних фізичних якостей школярів з орієнтовним дозуванням і методичними вказівками та систему організації занять.

Застосування програм занять з фізичного виховання, розроблених з урахуванням показників фізичного розвитку старшокласників, сприяло суттєвому зростанню рівня фізичної підготовленості. Так, під час формувального експерименту у дівчат ЕГ відбулося достовірне ($p < 0,05$) зростання фізичних кондицій за чотирма показниками з шести; лише у рівні розвитку спритності та гнучкості не зареєстровано достовірних змін ($p > 0,05$). У хлопців ЕГ встановлено достовірні зміни у показниках швидкісної сили, швидкості та сили ($p < 0,05$); рівень фізичної підготовленості зріс ($p < 0,05$) із середнього до достатнього рівня. Достовірно більші ($p < 0,05$) підвищення показників фізичної підготовленості старшокласників експериментальних груп, ніж у контрольних, підтверджують вищу ефективність авторської програми, диференційованої з урахуванням показників фізичного розвитку, порівняно з традиційною програмою занять у групах загальної фізичної підготовки без диференціації навантажень з урахуванням показників фізичного розвитку.

Найбільше поліпшення спостерігали у добре розвинутих фізичних якостях, тобто тих, на які були спрямовані диференційовані програми занять під час педагогічного експерименту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абольянина С. Г. Дифференцированная технология физического воспитания детей с различным уровнем физической подготовленности : автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теория и методика физического воспитания, спортивной тренировки, оздоровительной и адаптивной физической культуры». Хабаровск, 2009. 24 с.
2. Аннан К. Диалог культур и цивилизаций в оценке руководителей ООН. Диалог и партнерство цивилизаций: межконфессиональное и кросскультурное измерения. Н. Новгород: Издательский дом «Медина», 2010. С. 10-113.
3. Аристова Л. С. Формування у старшокласників естетичного ставлення до мистецтва в процесі вивчення художньої культури: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2008. 25 с.
4. Барінова І. В. Состояние и пути совершенствования олимпийского образования и воспитания учащейся молодежи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Российская государственная академия физической культуры. Москва, 1994. 26 с.
5. Бахтин М. М. Эстетика словесного творчества. Москва: Искусство, 1986. 445 с.
6. Богданова М. А. Культурное содержание олимпизма: от античности к современности. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2010, 1(32): в 2-х ч. Ч. II. С. 20-24.
7. Бубка С. Олимпийский спорт в обществе: история развития и современное состояние. Киев: Олимпийская литература, 2012. С. 238.
8. Булатова М. Олімпійській академії України – 25 років: сторінки історії та сьогодення. Наука в олімпійському спорті, 2016, 3. С.14-40.
9. Булатова М. Система олимпийского образования в Украине (1991–

2006): методология и практические результаты. Современный олимпийский спорт и спорт для всех. Материалы X междунар. науч. конгр, 2006. С. 38-40.

10. Булатова М. М., Бубка С. Н. Культурное наследие Древней Греции и Олимпийские игры. Киев: Олимпийская литература, 2012. 408 с. ил.

11. Булатова М. М. XXIII зимові Олімпійські ігри. Пхьончхан 2018. Київ: 2017. 64 с.

12. Вацеба О. М., Герцик М. С., Ільків О. С., Керецман Т. М. Особливості використання засобів олімпійської освіти на уроках англійської мови у початковій школі. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт. 2015;129(2). С. 110.

13. Горбань А. В., Булавинцева Ю. Н. Олимпийская детерминанта античного мировоззрения и культуры. Культура народов Причерноморья. 2012. С. 169-173.

14. Гуслистова И. И. Аксиологическое измерение олимпийского образования. XI Междунар. науч. конгр. «Современный олимпийский спорт и спорт для всех». Минск, 2007. С. 20.

15. Дивинская Е. В. Олимпийское образование будущих специалистов физической культуры и спорта на основе личностно ориентированного подхода: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Волгоградская государственная академия физической культуры. Волгоград, 2003. 29 с.

16. Ермолинская Е. А. Предметы искусства в парадигме современного образования. Педагогика искусства, 2012 (2). С. 1-10. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://www.art-education.ru/AE-magazine/>

17. Єріна А. М., Захожай В. Б., Єрін Д. Л. Методологія наукових досліджень: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2004. 212 с.

18. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. пос. Київ, 2011. 335 с.

19. Єрмолова В. М. Теоретико-практичні засади інтеграції олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів: автореф. дис. ... канд. наук з фіз.

виховання та спорту: 24.00.01. Національний університет фізичного виховання та спорту України. Київ, 2010. 27 с.

20. Закович М. М. Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. Київ: Т-во «Знання», 2000. 622 с.

21. Зеленська Н. О. Естетична й художня культура – найважливіші складові формування творчої особистості. Вісник Житомирського державного університету, 2014 (2). С. 74.

22. Ионушкина Н. Ю. Спорт: гармония, эстетика, красота. Вестник МГОУ. Серия: Философские науки, 2010. С. 67-72.

23. Исаев А. А. Олимпийская педагогика – система, процесс и метод воспитания (модельные характеристики): к концепции системообразующего этапа Всемир. студен. игр под патронажем МОК. Спорт для всех, 1998 С. 35-38.

24. Іванова О. І. Виховні можливості художньої культури та мистецтва у духовному розвитку особистості студентів. Духовність особистості: методологія, теорія і практика, 2011. С. 44-53.

25. Клепко С. Ф. Інтегративна освіта і поліморфізм знання. Київ-Полтава-Харків: ПОІПОПП, 1998. 360 с .

26. Кобринский М. Е., Кокашинский А. А. Олимпийское образование в Республике Беларусь. Мир спорта, 2003. С. 36-41.

27. Козина Ж. Л. Интеграция спорта, науки и искусства как реализация идей олимпизма. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка, 2017 (147). С. 128-140. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://visnyk.chnpu.edu.ua/>

28. Козина Ж. Л., Ермаков С. С., Козин А. В., Козин С. В., Костырко А. А. Спорт и искусство как единое проявление психофизических возможностей человека. Здоровье, спорт, и реабилитация, 2016. С. 52-59. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://sportsscience.org/index.php/health/article/view/460>

29. Комплексна програма художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах. Електронний ресурс. Режим доступу: http://www.yur-info.org.ua/index.php? lang_id=1&menu_id=1182&

article_id=165701#

30. Кроль І. М. Потенціал культурної спадщини олімпійського руху в системі гуманітарної освіти школярів. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), 2018 (96). С. 48-51.

31. Кубертен П. Олимпийские мемуары. Киев: Олимп. л-ра, 1997. 179 с.

32. Куликова Л. М. Олимпийское образование школьников в период педагогической практики. Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. 2003 (4). С. 15-16.

33. Кулинкович Е. Организация и содержание олимпийского образования в Республике Беларусь. V Междунар. науч. конгр. «Олимпийский спорт и спорт для всех». Минск, 2001. С. 87.

34. Лекарска Н. Культура спортсменов и общество. Актуальные проблемы международного олимпийского движения. София, 1980. С. 290-302.

35. Лоу Б. Красота спорта. Междисциплинарное исследование. Перевод с англ. Моничева И. Л. Москва: Радуга, 1984. 256 с.

36. Лубышева Л. И. Интеграция спортивного и олимпийского воспитания в образовательном пространстве школы. Наука в олимп. спорте, 2007 (2). С. 36-40.

37. Манетти Дж. О достоинстве и превосходстве человека. АНО «Издательство «Политическая энциклопедия», 2014. 173 с.

38. Манолаки В., Будевич А. Олимпийское движение в контексте воспитательных ценностей. Наука в олимп. Спорте, 2007 (2) С. 22-25.

39. Матвеев С., Радченко Л., Щербашин Я. Олимпийское образование от Древней Греции до современности. Наука в олимп. спорте, 2007 (2) С. 46-52.

40. Олимпийская повестка 2020. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://coa.sportedu.ru/content/istoriya>

41. Олимпийская хартия. Міжнародний олімпійський комітет. В дії з 15 вересня 2017. 57 с. Электронный ресурс. Режим доступа: <http://nos-ukr.org/about/officialdocuments/olympic-charter/>

42. Петлеванный Г. Необходимость олимпийского образования школьников, его различных форм, средств и методов. II Междунар. форум «Молодежь–Наука–Олимпизм». Москва: Советский спорт, 2002. С. 163.
43. Платонов В. Н., Булатова М. М., Бубка С. Н. и др. Олимпийский спорт: в 2 т. Киев: Олимпийская литература, 2009 (1). 736 с.
44. Платонова В. Н. Энциклопедия олимпийского спорта. Киев: Олимпийская литература, 2004. Т. 3. 632 с.
45. Понятие культуры, художественной культуры, искусства. Электронный ресурс. Режим доступа: www.tutoronline.ru
46. Пуйшиене Э. Принципы интегрирующей программы олимпийского образования детей и молодежи Литвы. *Wychowanie fizyczne i sport*. 2002; Т. XLVI; Supl. Nr1; Cz. 21-2.
47. Пуйшиене Э. Структурные особенности общей программы олимпийского образования детей и молодежи Литвы. В: Практика олимпийского образования. Материалы II междунар. форума «Молодежь–Наука–Олимпизм». Москва: Советский спорт, 2002. С. 113.
48. Рубцов В. В., Поливанова К. Н. Образовательная среда школы как фактор психического развития учащихся. Москва: ПИРАО, 2007. С. 34-38.
49. Рыжкова С. Ф. Искусство как средство воспитания личности подростка. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*, 2011 (43). С.128-135.
50. Самаранч Х. А. Спорт, культура и искусство [Sport, Culture and The Arts] Москва, 1997 (1). С. 9-11.
51. Сергеев В. Н. Гуманистическая направленность реализации олимпийского образования: автореф. дис. на соискание учен. степени кандидата наук по физ. воспитанию и спорту: 24.00.01. Российская государственная академия физической культуры. Москва, 2000. 20 с.
52. Содержание и понятие «Художественной Культуры». Электронный ресурс. Режим доступа: <http://worlds-culture.ru/index.php?action=full&id=49>
53. Солодовникова Е. Спорт и искусство. Спортивная энциклопедия

систем жизнеобеспечения. Магистр-пресс. ЮНЕСКО, 2011. 1000 с.

54. Столбов В. В. Эволюция олимпийских идей от Пьера де Кубертена до Хуана Антонио Самаранча. Олимпийское движение и социальные процессы. Материалы V Всерос. науч.-практ. конф., посвященной 100-летию Международного олимпийского комитета. Москва, 1996. С. 22-28.

55. Столяров В. И., Баринов С. Ю., Орешкин М. М. Современный спорт и олимпийское движение в системе международных отношений: учеб. пособие. Москва: Анкил, 2009. 256 с.

56. Столяров В. И. Теоретическая концепция спортивно-гуманистического воспитания детей и молодежи. Гуманистическая теория и практика спорта. 3-й вып. Москва: Сургут, 2000. С. 21-79.

57. Суник А. Б. О генезисе неоолимпизма и современном олимпийском движении. Теория и практика физ. культуры, 1994 (8). С.14.

58. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

59. Утишева Е. В. Физкультурное образование: социально-педагогические и социологические аспекты: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Российская государственная академия физической культуры. Москва, 1999. 35 с.

60. Хребто Т. С. Технологія інтеграції змісту історії України та образотворчого мистецтва в середній школі. Науковий огляд. 2016 (27). С. 1-9.

62. Чмиленко Ф. О. Посібник до вивчення дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень». Донецьк: РВВ ДНУ, 2014. 48 с.

63. Щербань П. М. Прикладна педагогіка: навч.-метод. посіб. Ктїв: Вища школа, 2002. 215 с.

64. Щербашин Я. С. Олімпійська освіта в системі формування гуманістичних цінностей школярів: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.01. Нац. ун-т фіз. виховання і спорту України. Київ, 2014. 200 с.

65. Ямщиков Ю. Н. Спорт как социально-культурное явление. Москва, 2010. 141 с.

66. Aggression. Violence-Aesthetics and Elite Athletes – Sport and Politics.

Scientific Program Abstracts. Olympic Scientific Congress. 19–26 July, University of Oregon, Eugene, Oregon. 1984. 66 p.

67. Coubertin P. *Pedagogie sportive. Nouvelle*. Lausanne: Bureau international de Pedagogie sportive, 1919. p. 128.

69. From 1912 to 1948, Art Competitions Were Part of the Olympics. [Electronic resource]. Access mode: <http://mentalfloss.com/article/31269/1912-1948-art-competitions-were-part-olympics>.

70. Grupe O. *Olympismus und olympische Erziehung: Abschied von einer groben idée? Olympischer Sport – Rückblick und Perspektiven*, 1997. Schorndorf. Hofmann. P. 223-243.

71. [http://www/oldgreece/htm](http://www.oldgreece/htm).

72. <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249613934>

73. McAloon J. *Cultural Legacy: The Olympic Games as “World Cultural Property”*. *The Legacy of the Olympic Games 1984–2000*. eds.: M. de Moragas, C. Kennett, N. Puig. Lausanne. 2003.

74. Müller N. *Die Olympische Idee Pierre de Coubertin und Carl Diem in ihrer Auswirkung auf die IOA [Doctoral Diss]*. Graz; 1975.

75. Naul R. *Olympische Erziehung*. Aachen: Meyer&Meyer. 2007. p 88-93.

76. Paleologos C. *Heracles (Hercules), the Ideal Olympic Personality*. IOA. Report of the 22nd Session. Lausanne; 1985. P. 67.

77. Samaranch JA. *Sport, Culture and The Arts // Olympic message*, N26, april 1990, P. 7-13.

78. Strong Clinton. *Marketing Olympism in the schools*. Report of the International Sessions for Educationists 1973–1977–1979, Ancient Olympia. HOC, Athens, 1980. P. 378-381.

79. *The Busan Action Plan*. [Electronic resource]. Access mode: URL: <http://multimedia.olympic.org>

80. *The Olympic Art Competitions* [Electronic resource]. Access mode: http://books.google.com/books/about/The_Forgotten_Olympic_Art_Competitions.

81. Shyyan O. *Wybrane aspekty szkolnej edukacji zdrowotnej na przykladzie*

stylu życia młodzieży polsko-ukraińskiej. Lwów, 2014. 152s.